

ТЕОРІЯ, ІСТОРІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

Нана Бакаянова,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України,
завідувач кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури
Національного університету
«Одеська юридична академія»
ORCID: 0000-0002-7669-0576

DOI 10.32782/2306-9082/2024-53-13

УДК 347.97/.99

Розвиток судової влади в Україні: поняття, фактори та умови

Розвиток судової влади з метою її приведення у відповідність до найкращих світових стандартів так чи інакше у різних формулюваннях визначався як пріоритетний напрямок реформ в Україні з моменту проголошення її незалежності. Сьогодні, в умовах дії правового режиму воєнного стану, увага до діяльності судової влади не зменшується, виходячи з зобов'язань, які взяті на себе Україною у світлі європейської інтеграції. Необхідність дослідження питань розвитку судової влади обумовлена й тим, що її сучасний стан характеризується наявністю чисельних проблем, що стосуються питань її функціонування та потребують свого вирішення: від формування суддівського корпусу до здійснення судами правосуддя.

Конституція України проголошує, що державна влада здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову (ч. 1 ст. 6) [1].

Конституційна норма відображує принцип поділу державної влади, який традиційно обґрунтовується необхідністю забезпечення її ефективного функціонування та створення перешкод для зловживання владою. Особливе місце судової влади в системі державної влади, виходячи з того, що кожна з гілок державної влади має своє призначення та здійснює певні функції, зумовлене тим, що відповідно до ст. 124 Конституції України правосуддя в Україні здійснюється виключно судами.

Нові стратегічні завдання, відповідно до Плану заходів з післявоєнного відновлення та розвитку України [2], свідчать про актуальність визначення цілісної концепції розвитку судової влади. Незважаючи на різноманітні зусилля протягом багатьох років, результати судової реформи на теперішній час все ще не відповідають суспільним очікуванням. Відсутність

системного й узгодженого бачення необхідних змін, змісту та послідовності подальших кроків судової реформи, теоретико-методологічних підходів до її здійснення є суттєвою перешкодою розвитку судової влади в Україні.

У правовій науці розвитку судової влади досліджується завдяки використанню широкого спектру наукових підходів: історичного; порівняльно-правового; цивілізаційного; ціннісного (аксіологічного); антропологічного; герменевтичного; системного; функціонального; інших підходів, які допомагають дійти до об'єктивних та обґрунтованих висновків у питаннях судової влади та її розвитку. Сукупність наукових підходів забезпечує всебічне пізнання змін, які забезпечують розвиток судової влади.

Вітчизняні науковці багато працювали над доктриною судової влади. Відомі праці з питань судової влади, які бачили світ у різні роки незалежної України, можуть слугувати важливими орієнтирами для подальших досліджень [3; 4; 5; 6; 7; 8; 9]. Цінні напрацювання правової науки мають вивчатись з метою теоретичного обґрунтування та застосування ефективних підходів реформування. Водночас, оскільки час змінюється і диктує нам нові вхідні дані з реаліями і тенденціями сучасного світу, які здатні здивувати й відкриті для новацій уми науковців, необхідно враховувати ті нові рушійні сили, які забезпечують розвиток судової влади.

У наукових працях, які побачили світ в останні роки, до прикладу [10; 11; 12], фактори розвитку судової влади також комплексно не досліджувались, їх фрагментарний опис зустрічається у правовій науці виключно у контексті інших питань, що стосуються судової влади.

Традиційно у науковій літературі під розвитком розуміють «закономірні якісні зміни матеріальних та ідеальних об'єктів, що характеризуються як незворотні і спрямовані» [13, с. 492].

Розвиток має значення у будь-якій сфері; що ж до правової науки, і зокрема теорії судової влади, то без визначення цього поняття неможливо сформулювати обґрунтовані висновки про те, як виникає новий стан судової влади, яким чином відбувається зміна характеристик, елементів, зв'язків судової влади.

Відштовхуючись від загального філософського розуміння поняття розвитку, можна визначити, що *розвиток судової влади – це закономірні, незворотні і спрямовані зміни, які призводять до її якісно нового стану.*

Вдумливий реформатор, на якого покладається завдання оновити існуючий порядок шляхом запровадження нових правил або шляхом усунення недоліків і непрацюючих норм, змушений відштовхуватись від факторів, які обумовлюють розвиток певного явища або процесу, та умов, в яких буде здійснюватись реалізація задуманих змін.

Слово «фактор» походить від лат. *factor* – «робить», «що виробляє», означаючи рушійну силу, імпульси розвитку явищ та суб'єктів [14, с. 559]. *Фактори розвитку обумовлюють рух до якісно нового стану, адже є чинниками, які визначають напрямок, вектор такого руху.*

Від факторів варто відрізнити проблеми, які існують в певній сфері та пояснюють причини виникнення потреби у змінах. Вони впливають на виникнення факторів, проте самі по собі не виступають імпульсами розвитку. Наприклад, у Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки серед основних проблем, які зумовили необхідність подальшого удосконалення організації функціонування судової влади та здійснення правосуддя, були визначені нездійснення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України своєї діяльності та неможливість відновлення її роботи без удосконалення законодавства; недоброчесність окремих

суддів, працівників органів та установ судової влади, випадки толерування корупційних проявів; неефективність системи фінансового, матеріально-технічного та соціального забезпечення гарантій незалежності судової влади; і т.д. Отже, очевидно, що зазначені *причини* реформи судової влади не можуть бути визнані одночасно *факторами її розвитку*.

Щодо *умов розвитку*, то самі по собі не породжують необхідних змін, але сприяють або, навпаки, ускладнюють дію факторів. Фактично, умови складають те середовище, в якому виникають, діють та припиняють своє існування фактори. Умови, в яких відбувається спричинений факторами розвиток, можуть розглядатись як позитивні, якщо сприяють розвитку судової влади, є гармонійними для її подальшого удосконалення. У свою чергу, негативні умови – це такі, що створюють перепони у розвитку, уповільнюють або взагалі унеможливають очікувані результати реформ.

У документах, які затверджувались у різні роки і стосувались розвитку судової влади в Україні, як правило, визначались мета, завдання, проблеми та причини, засоби, очікувані результати розвитку, проте зі змісту цих документів не вбачається, чи враховувались при їх розробці фактори, які у конкретний історичний час мали б бути рушійною силою реформ, а також специфічні умови, в яких здійснювались ці реформи. Достатньо звернутись до Концепції вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів, схваленої Указом Президента України 10 травня 2006 р. [15]; Стратегії розвитку судової системи на 2015–2020 роки, затвердженої рішенням Ради суддів України 11 грудня 2014 р. [16]; Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки, затвердженої

Указом Президента України 20 травня 2015 р. [17]; Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки, затвердженої Указом Президента України 11 червня 2021 р. [18].

Виключно у Концепції судово-правової реформи 1992 р. [19] Розділ I мав назву: «*Умови і фактори, що впливають на необхідність проведення судово-правової реформи*», що відрізняє цей документ від всіх інших. У цій Концепції факторами розвитку зазначались прийняття Декларації про державний суверенітет України і Акту проголошення незалежності України, необхідність приведення судової системи, а також всіх галузей права у відповідність із соціально-економічними та політичними змінами, що відбулись у суспільстві. У свою чергу, умовами, в яких проводилась реформа, було окреслено глибокі кризові явища, викликані тим, що суди являли собою важливий інструмент командно-адміністративної системи і змушені були бути провідниками її волі. Такий точний підхід до визначення рушійних сил і середовища, в якій мають бути подолані проблеми судової влади, застосовані необхідні механізми реформування і досягнуті заплановані результати, вбачається вартим уваги.

Водночас розвиток судової влади відбувається, хоча й переважно, але не виключно шляхом реформи: окрім революційного, реформаторського шляху розвитку, існує й інший – поступовий, еволюційний варіант удосконалення, і багато у чому тип розвитку залежить саме від факторів розвитку.

Осмислюючи фактори, які призводять до розвитку судової влади на теперішній час, доцільно розпочати з констатації факту, що такі фактори виникають на різних рівнях і є різними за силою свого впливу.

Аналіз змін у судовій владі, які відбулись за останні роки, свідчить про те, що імпульси для свого розвитку

судова влада отримує на рівнях мега- (megos (грец.) – великий, громіздкий), макро- (macro (грец.) – довгий, великий), мезо- (mesos (грец.) – середній, проміжний) і мікросереді (micro (грец.) – малий).

Факторами розвитку судової влади, які можна зв'язати з мегасредою, є глобалізація, інновації, новітні засоби комунікації, інформаційні технології, цифровізація.

Факторами макросередовища, які впливають на розвиток судової влади, є національні правові традиції, правова культура, політичний курс, економічний стан у державі, та ін. Вбачається, що на рівні макросередовища впливовим фактором розвитку судової влади є стан забезпечення її функціональної і інституційної відособленості (незалежності, самостійності). На сучасному етапі беззаперечними факторами змін у судовій владі стали такі різні за змістом, проте значні за своєю силою, євроінтеграція України і воєнний стан, які призвели до запровадження новел у законодавство про судоустрій та статус суддів в Україні і вплинули на організацію і діяльність судів як органів судової влади.

Фактори впливу мезосереді на стан розвитку судової влади, пов'язані з особливостями певних адміністративно-територіальних одиниць: єдність як принцип судової влади дозволяє враховувати при оцінці діяльності судової влади притаманні адміністративно-територіальним одиницям специфічну регіональну субкультуру, діяльність місцевих ЗМІ, активність регіональних формальних і неформальних об'єднань.

Сукупність всіх факторів мега-, макро- і мезосереді досягає мікросереді, під якою розуміється суд, в якому працює суддя – носій судової влади: зокрема, колектив суду, колегія суддів, у складі якої суддя здійснює правосуддя.

Варто уваги, що окремі фактори розвитку судової влади можуть діяти на різних рівнях. Наприклад, розвиток технологій на мега рівні призвів до затвердження Європейською комісією з питань ефективності правосуддя (СЕРЕЈ) Плану дій на 2022–2025 роки: цифровізація для кращого правосуддя з метою ефективного застосування новітніх технологій.

У межах Плану, відповідно до Європейської етичної хартії використання штучного інтелекту в судових системах і реаліях, що їх оточують [19], розробляються механізми сертифікації інструментів та послуг у сфері штучного інтелекту в правовій та судовій сферах, способи моніторингу застосувань з використанням штучного інтелекту для забезпечення захисту прав людини у судових системах. Вартий уваги й зміст Керівних принципів щодо подання документів до суду в електронній формі та цифровізації судів, яких держави мають дотримуватися під час розробки та впровадження системи подання документів до суду в електронній формі та цифровізації роботи судів, створенні цифрового каналу для взаємодії та обміну даними й електронними документами між судами та користувачами суду – сторонами, адвокатами, свідками, експертами та іншими учасниками судового провадження [20].

На рівні макросередовища розвиток технологій як фактор розвитку судової влади є помітним у результатах запровадження в Україні Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (ЄСІТС) – сукупності інформаційних та телекомунікаційних підсистем (модулів), які забезпечують автоматизацію визначених законодавством процесів діяльності судів, органів та установ в системі правосуддя, включаючи документообіг, автоматизований розподіл справ, обмін документами між судом та учасниками

судового процесу, фіксування судового процесу та участь учасників судового процесу у судовому засіданні в режимі відеоконференції, складання оперативної та аналітичної звітності, надання інформаційної допомоги суддям, а також автоматизацію процесів, які забезпечують фінансові, майнові, організаційні, кадрові, інформаційно-телекомунікаційні та інші потреби користувачів ЄСІТС [21].

Запровадження та активне користування підсистемами ЄСІТС – «Електронним кабінетом», «Електронним судом» та відеоконференцв'язком призвело до помітних змін в реалізації повноважень суддями як носіями судової влади та у діяльності учасників судочинства.

Так само прикладом дії фактору розвитку судової влади одночасно на різних рівнях можна назвати громадський контроль у сфері судової влади, який спостерігається на всіх рівнях, але найбільше – на рівні мезосереді і в макросередовищі. Інститути громадянського суспільства здійснюють громадський контроль у різних формах: шляхом моніторингу доброчесності суддів, громадської експертизи актів органів судової влади, наприклад, щодо проведення конкурсу на посади суддів, громадських ініціатив і т.д. Наприклад, на макрорівні звертають на себе увагу правові можливості Громадської ради доброчесності (ст. 87 Закону України «Про судоустрій та статус суддів») [22]. У цілому ж, наявність діалогу громадянського суспільства з судовою владою є помітним фактором її розвитку.

Фактори розвитку судової влади надзвичайно важливі, адже саме вони визначають напрям руху у змінах, які стосуються судової влади. Історичний розвиток судової влади вказує на те, що судова влада за способом організації та методами здійснення влади може розвиватись по-різному: тобто не лише як судова демократія, але й іншими

векторами руху – до судової аристократії або, навіть, до судової олігархії.

У юридичній літературі свого часу правильно визначалась й проблематика питань, пов'язаних з організаційною й процесуальною єдністю судової влади. «Невизначеність співвідношення самостійності, незалежності й єдності судової влади призводять до дисбалансу судової системи. Викривлення ролі структурованості судової системи стало абсолютизувати автономність відповідних її гілок, зумовлювати прагнення створити самостійні судові підсистеми без урахування єднальних чинників» [23, с. 1].

Сьогодні залишається не менше дискусійних питань у цій сфері, зокрема, про конституційно-правові підстави запровадження особливої (виключної) юрисдикції Вищого антикорупційного суду України та Вищого суду з питань інтелектуальної власності [11, с. 276–277]. Вбачається, що проблеми єдності судової влади у контексті її розвитку на сучасному етапі потребують комплексного дослідження.

Цікавим є й питання про пріоритетність впливу того чи іншого фактора на стан розвитку судової влади. Визнання вирішального значення одного з факторів означало би, що його наявність виступає головною умовою розвитку судової влади, а існування інших факторів є менш значним, другорядним або додатковим. Зазначене обумовлює необхідність наукових досліджень можливостей, реальних способів обліку та регулювання впливу фактора.

Дійсно, фактори можна оцінювати по-різному з точки зору їх впливу на розвиток судової влади: зокрема, коли на перший план виходить один з них або декілька, слугуючи потужними імпульсами змін. Проте вони так само можуть і втрачати своє значення, замінюючись іншими, більш актуальними. Водночас, на думку автора, розвиток судової влади доцільно розглядати як

єдиний процес закономірних, незворотних і спрямованих змін, які призводять до її якісно нового стану під впливом саме всієї сукупності факторів.

Не менш важливим напрямком досліджень слід визнати й значення для подальшого розвитку судової влади ставлення до неї тих, на кого вона розповсюджується. Адже вольові відносини як сутність будь-якої влади передбачають не лише наявність вольового впливу носія влади на іншу особу (осіб), але й, виходячи з того, що такі відносини є взаємодією, до їх змісту варто включати також реакцію (згоду, довіру або, навпаки, нехтування, недовіру) громадян на діяльність судової влади. Таким чином, розвиток судової влади також обумовлюється її легітимністю, яка ґрунтується на довірі, готовності виконувати рішення, прийнятті влади громадянами на підставі їхнього розуміння справедливого правосуддя та їхніх правомірних очікувань при реалізації права на судовий захист.

Здійснене дослідження дозволяє дійти до низки висновків: 1) формуванню цілісної концепції розвитку судової влади перешкоджає відсутність системного й узгодженого бачення реформаторами необхідних змін, змісту та послідовності подальших кроків судової реформи, дієвих теоретико-методологічних підходів до її здійснення; 2) розвиток судової

влади – це закономірні, незворотні і спрямовані зміни, які призводять до якісно нового стану судової влади; 3) фактори розвитку судової влади обумовлюють рух до її якісно нового стану, є чинниками, які визначають напрямок, вектор такого руху; 4) умови розвитку судової влади самі по собі не породжують необхідних змін, але сприяють або, навпаки, ускладнюють дію факторів, формують середовище, в якому виникають, діють та припиняють своє існування фактори; 5) фактори, які призводять до розвитку судової влади, виникають на різних рівнях і є різними за силою свого впливу: імпульси для свого розвитку судова влада отримує на рівнях мега-, макро-, мезо- і мікросередовища; 6) з на певних етапах розвитку судової влади окремі фактори можуть бути більш потужними імпульсами змін, ніж інші, діючи на різних рівнях, але згодом можуть втрачати своє значення, замінюючись більш актуальними; 7) розвиток судової влади доцільно розглядати як єдиний процес закономірних, незворотних і спрямованих змін, які призводять до її якісно нового стану під впливом саме всієї сукупності факторів; 8) легітимність судової влади, яка має значення для її розвитку, ґрунтується на розумінні громадянами справедливого правосуддя і належної реалізації права на судовий захист.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: прийнята на 5й сес. Верховної Ради України 28 червня 1996 р. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text>
2. Питання Національної ради з відновлення від наслідків війни: затверджено Указом Президента України від 21 квітня 2022 року № 266/2022. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266/2022#Text>
3. Бринцев В.Д. Стандарти правової держави: втілення в національну модель організаційного забезпечення судової влади. Х. : *Право*, 2010. 464 с.
4. Москвич Л.М. Ефективність судової системи: концептуальний аналіз. *Харків : Видавництво «ФІНН»*, 2011. 384 с.
5. Назаров І.В. Судові системи країн ЄС і України: генезис та порівняння. *Харків : Фінн*, 2011. 432 с.
6. Городовенко В.В. Принципи судової влади. *Харків : Право*, 2012. 447 с.

7. Судова влада в Україні: історичні витoki, закономірності, особливості розвитку / за редакцією І. Б. Усенка. Київ, Видавництво «Наукова думка», НАН України», 2014. 503 с.
8. Судова влада : монографія / І. Є. Марочкін , Л. М. Москвич, І. В. Назаров та ін. ; за заг. ред. І. Є. Марочкіна. Харків : Право, 2015. 792 с.
9. Хотинська-Нор О. З. Теорія і практика судової реформи в Україні. Київ, «Алерта», 2016. 428 с.
10. Стефанчук М.М. Судова реформа в Україні: визначеність категоріального апарату. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО*. Випуск 77, ч. 2. 2023. С.276-282. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2023/06/49-1.pdf>
11. Прилуцький С., Стрельцова О. Судова влада та система правосуддя України в умовах становлення національної державності. Доступ до правосуддя в умовах сталого розвитку: до 30-річчя незалежності України : колективна монографія / за заг. ред. Юрія Притики та Ірини Ізарової. Київ : ВД «Дакор», 2021. 478 с.
12. Bakaianova, N., & Tsiselskyi, O. The role of economic courts in the economic development of Ukraine. 2022, *Baltic Journal of Economic Studies*, 8(3) (Scopus) 14-19. URL: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2022-8-3-14-19>
13. Кизима В. Розвиток. Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук (гол. редкол.) та ін. Київ : Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України : Абрис, 2002. 742 с.
14. Надольний М. Рушійні сили історії. Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук (гол. редкол.) та ін. Київ : Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України : Абрис, 2002. 742 с.
15. Про Концепцію вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів: Указ Президента України від 10 травня 2006 р. №361/2006. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361/2006#Text>.
16. Стратегія розвитку судової системи на 2015-2020 роки: затверджено рішенням Ради суддів України 11 грудня 2014 р. №71. *Офіційний сайт Ради суддів України*. URL: [https://rsu.gov.ua/uploads/resheniya/strategij\(3\).pdf](https://rsu.gov.ua/uploads/resheniya/strategij(3).pdf).
17. Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки: Указ Президента України 20 травня 2015 р. №276/2015. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/276/2015#Text>.
18. Про Стратегію розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки: Указ Президента України від 11.06.2021 р. №231/2021. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/231/2021#Text>.
19. Про Концепцію судово-правової реформи в Україні: Постанова Верховної Ради України від 28 квітня 1992 р. №2296-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1992, № 30, ст. 426.
20. СЕРЕJ прийнято низку нових документів у сфері цифровізації правосуддя. *Офіційний веб-портал «Судова влада України»*. URL: <https://court.gov.ua/press/news/1231701>
21. Положення про порядок функціонування окремих підсистем (модулів) Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи: затверджено Рішенням Вищої ради правосуддя від 17.08.2021 р. № 1845/0/15-21. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1845910-21#Text>
22. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>
23. Юревич І. В. Принцип єдності судової влади : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.10 / Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». Харків, 2012. 20 с.

Бакаїанова Н. М. Розвиток судової влади в Україні: поняття, фактори та умови

У статті досліджено поняття розвитку судової влади, визначено фактори розвитку та особливі умови, в яких відбувається удосконалення організації та діяльності судової влади в Україні. Обґрунтовано, що формуванню цілісної концепції розвитку судової влади перешкоджає відсутність системного й узгодженого бачення необхідних змін, змісту та послідовності подальших кроків судової реформи, дієвих теоретико-методологічних підходів до її здійснення.

Сформульовано авторське визначення поняття розвитку судової влади як закономірних, незворотних і спрямованих змін, які призводять до якісно нового стану судової влади. Зазначено, що без визначення цього поняття неможливо сформулювати обґрунтовані висновки про те, як виникає новий стан судової влади, яким чином відбувається зміна характеристик, елементів, зв'язків судової влади.

Фактори розвитку судової влади обумовлюють рух до її якісно нового стану, є чинниками, які визначають напрямок, вектор такого руху. Окремо від факторів розвитку автор розглядає умови розвитку, які самі по собі не породжують необхідних змін, але сприяють або, навпаки, ускладнюють дію факторів. Умови формують середовище, в якому виникають, діють та припиняють своє існування фактори.

Фактори, які призводять до розвитку судової влади виникають на різних рівнях і є різними за силою свого впливу. Зокрема, імпульси для свого розвитку судова влада отримує на рівнях мега-, макро-, мезо- і мікросередовища. З точки зору пріоритетності впливу того чи іншого фактора, на певних етапах розвитку судової влади окремі фактори можуть бути більш потужними імпульсами змін, ніж інші. Проте вони так само можуть і втрачати своє значення, замінюючись більш актуальними. У цілому ж автор вважає, що розвиток судової влади доцільно розглядати як єдиний процес закономірних, незворотних і спрямованих змін, які призводять до її якісно нового стану під впливом саме всієї сукупності факторів.

Автор також доходить до висновку про значення легітимності судової влади для її розвитку, вказуючи на роль довіри громадян, яка ґрунтується на їхньому розумінні справедливого правосуддя і належної реалізації права на судовий захист.

Ключові слова: суд, суддя, судова влада, судова реформа, розвиток, фактори розвитку, умови розвитку.

Bakaianova N. Development of the judiciary in Ukraine: concept, factors and conditions

The article investigates the concept of judicial development, identifies the factors of development and special conditions under which the organization and operation of the judiciary in Ukraine is improved. It is substantiated that the formation of a holistic concept of judicial development is hindered by the lack of a systematic and coherent vision of the necessary changes, content and sequence of further steps of judicial reform, and effective theoretical and methodological approaches to its implementation.

The author formulates the author's own definition of the concept of judicial development as natural, irreversible and directed changes which lead to a qualitatively new state of the judiciary. It is noted that without defining this concept, it is impossible to formulate reasonable conclusions about how a new state of the judiciary emerges, and how the characteristics, elements and relations of the judiciary change.

The factors of development of the judiciary determine the movement towards its qualitatively new state and are the factors which determine the direction and vector of such movement. Separately from the development factors, the author considers the conditions of development which do not generate the necessary changes by themselves, but facilitate or, on the contrary, complicate the effect of the factors. Conditions form the environment in which factors emerge, operate and cease to exist.

The factors that lead to the development of the judiciary occur at different levels and are different in terms of their impact. In particular, the judiciary receives impulses for its development at the mega-, macro-, meso- and micro-levels.

From the point of view of the priority of the influence of a factor, at certain stages of the judiciary's development, certain factors may be more powerful impulses for change than others. However, they may also lose their importance, being replaced by more relevant ones. In general, the author believes that the development of the judiciary should be viewed as a single process of natural, irreversible and directed changes which lead to its qualitatively new state under the influence of the entire set of factors.

The author also comes to the conclusion that the legitimacy of the judiciary is important for its development, pointing to the role of public trust based on their understanding of fair justice and proper exercise of the right to judicial protection.

Key words: court, judge, judiciary, judicial reform, development, factors of development, conditions of development.